Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ Олексій ЖИЛЬЦОВ
«_09_» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ: ЛОГІКА

для студентів

спеціальності	081 «Право»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
освітньої програми	081.00.01 «Право»

Київ – 2021

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 1478/21
(підпис) (прізвище, ініціали)
«___» _____ 20__ р.

Розробник:
Бондар Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету.

Викладач:
Бондар Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету
Протокол від «31» серпня 2021 року № 1
Завідувач кафедри _____ д.філос.н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 081.00.01 «Право»
____.____.20__ р.
Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
_____ Сергієнко Н.А.

Робочу програму перевірено
___.___.20___ р.
Заступник декана _____

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»_____ 20___р., протокол № ___

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»_____ 20___р., протокол № ___

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»_____ 20___р., протокол № ___

на 20__ / 20__ н.р. _____(_____), «___»_____ 20___р., протокол № ___

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	-
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2 /60	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	28	
Модульний контроль	4	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	28	
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у формуванні та вдосконаленні культури мислення студентів напряму підготовки «Правознавство» шляхом засвоєння ними основних знань з логіки та вироблення навичок доказового, несуперечливого мислення в процесі застосування набутих знань в практичних ситуаціях

В результаті вивчення курсу у студентів мають бути сформовані наступні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та тендерні проблеми.
ЗК 14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

3. Програмні результати навчання.

ПРН-1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН-3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН-4. Формулювати власні обґрунтовані судження па основі аналізу відомої проблеми.

ПРН-6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН-12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Усього	Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Форми та закони мислення							
Тема 1. Предмет, метод та значення форм. логіки	8	2	-	-	-	-	6
Тема 2. Понятійний апарат комунікації.	10	4	2	-	-	-	4
Тема 3. Судження	8	2	2	-	-	-	4
Модульний контроль	2	2					
Разом	**28**	**8**	**4**	**-**	**-**	**-**	**14**
Змістовий модуль 2. Логіка в практиці міркувань							
Тема 4. Логічний аналіз запитань і відповідей	6	2	2	-	-	-	2
Тема 5. Умовиводи.	12	2	4	-	-	-	4
Тема.6. Проблеми аргументації в галузі права	12	2	2	-	-	-	8
Модульний контроль	2	2					
Разом	**32**	**8**	**8**	**-**	**-**	**-**	**14**
Усього	**60**	**16**	**12**	**-**	**-**	**-**	**28**

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Форми та закони мислення

Тема 1. Предмет, метод та значення формальної логіки

Походження терміна “логіка”, його багатозначність. Мислення як предмет вивчення формальної логіки. Чуттєва і раціональна форма пізнання. Особливості абстрактного мислення. Мислення і мова.

Визначення логіки, як науки. Специфіка логіки як науки про міркування.

Нормативний характер логіки.
Правильність / неправильність міркування й істинність хибність його складників. Правильні міркування з істинними засновками і висновками (sound, arguments). Сумісні і несумісні міркування (consistent / inconsistent arguments). Поняття про логічну помилку. Софізм і паралогізм.
Логічна форма міркувань. Два рівні встановлення логічної форми міркувань: без урахування внутрішньої структури простих висловлювань - складників міркування (рівень логіки висловлювань) із її урахуванням (рівень логіки предикатів), логічні і нелогічні терміни: визначення види.
Правильність міркування і відношення логічного слідування.Поняття логічного закону. Способи встановлення істинності висловлювань. Логічно недетерміновані і логічно детерміновані висловлювання. Логічний закон як логічна форма логічно істинних висловлювань
Логіка як підгрунтя для виховання культури мислення юристів. Логіка і дослідження в галузі інформаційних технологій. Логіка і логічне моделювання правової проблематики.
Мова як знакова система. Функції природної мови. Загальна характеристика знака. Види знаків. Значення (екстенсія) і смисл (інтенсія) знака. Традиційні концепції значення: реалізм, психологізм, біхевіоризм.
Семіотика як вчення про знаки. Три виміри семіотичного аналізу мови: синтаксис, семантика, прагматика.
Природні, штучні і формалізовані мови. Необхідність створення формалізованих мов. Особливості формалізованої мови. Мета застосування. Ієрархічність будови формалізованих мов: розрізнення "об'єктна мова / метамова" і феномен логічних парадоксів. Призначення синтаксису і семантики метамови. Специфіка структури формалізованих мов і відсутність прагматичного виміру. Екстенсійний характер формалізованих мов. Принципи відношення іменування: однозначність, предметність, взаємозамінюваність. Постиномії іменування. Типи контекстів: екстенсивні та інтенсивні.
Метод формалізації і проблема історичних етапів становлення логічних знань. Формалізація в широкому і вузькому значенні. Традиційна і сучасна логіка. Символічна, математична, класична і некласична логіка. Формальна логіка як єдина система знань.

Тема 2. Понятійний апарат комунікації
Поняття як форма думки. Характеристика предмета думки в понятті. Ототожнюючи абстрагування і ототожнюючи абстрагування. Мовні засоби виразу поняття. Зміст поняття. Предмет як форма виразу ознак предмета. Типологія ознак предмета. Обсяг поняття. Множина і обсяг понятгя. Елементи теорії множин. Закон оберненого відношення між змістом і обсягом поняття. Види понять. Логічні відношення між поняттями.
Визначення логічної операції над поняттями. Обмеження і узагальнення понять. Операції над обсягами понять як множинами доповнення, перетин, об'єднання, різниця обсягів.

Поділ поняття як логічна операція. Структура операцій поділу поняття. Види поділу. Правила поділу. Розчленування цілого на частини і класифікація. Види класифікації: природна і штучна.
Визначення поняття як логічна операція. Структура операцій визначення поняття. Види реальних визначень. Поділ номінальних дефініцій на синтаксичні і семантичні. Правила визначення. Опис, характеристика, порівняння, розрізнення, остенсивне визначення. Значимість логічного аналізу понять для теоретичної і практичної діяльності юристів.

Тема 3. Судження
Загальна характеристика суджень. Судження, речення і висловлювання. Розповідні, спонукальні, питальні речення та їх логічний зміст. Види суджень. Прості і складні судження.
Структура простого судження. Види простих суджень: атрибутивні, екзестенціальні і релятивні. Судження з простими і складними предикатами. Категоричні судження та їх види. Виділяючі та виключаючі висловлювання. Розподіл термінів у судженнях. Логічні відношення між категоричними судженнями. Заперечення категоричного судження. Тлумачення атрибутивних суджень мовою логіки предикатів. Судження з відношеннями. Запис суджень з відношеннями мовою логіки предикатів. Судження існування. Модальні судження.
Складні судження. Утворення складних суджень з простих за допомогою логічних зв'язок: кон'юнкції, диз'юнкції, імплікації, еквіваленції та заперечення. Умови істинності складних суджень. Матеріальна імплікація та умовні судження.

Змістовий модуль 2. Логіка в практиці міркувань.

Тема 4. Логічний аналіз запитань і відповідей
Запитання як різновид імперативів. Запитання і питальні речення. Логічна структура запитання. Оператор і передумова (пресупозиція) запитання. Контекст запитання.
Види запитань. Явні і неявні, прості і складні, відкриті і закриті запитання. Правила побудови запитань.
Види відповідей. Релевантні і нерелевантні відповіді. Правильні і неправильні відповіді. Сильні (повні), слабкі (неповні) і надмірні відповіді. Тавтологічні (логічно або фактично) відповіді. Прямі й непрямі відповіді.

Тема 5. Умовиводи
Загальна характеристика умовиводу. Склад і структура умовиводу. Дедуктивні та індуктивні умовиводи. Загальна типологія умовиводів. Відношення логічного слідування. Висновки логіки висловлювань. Типологія правил висновку логіки висловлювань. Обгрунтування правил висновку логіки висловлювань. Умовиводи логіки висловлювань у традиційній логіці. Висновки із категоричних висловлювань. Безпосередні умовиводи (обернення; перетворення; протиставлення предикату; умовиводи

за логічним квадратом).
Простий категоричний силогізм. Загальні правила простого категоричного силогізму. Спеціальні правила простого категоричного силогізму. Виведення модусів фігур простого категоричного силог ізму. Обгрунтування модусів II, III і IV фігур шляхом зведення до модусів I фігури.
Силогістика та метод аналітичних таблиць. Недедукгивні умовиводи. Повна індукція. Неповна індукція (популярна індукція і наукова індукція). Аналогія. Аналогія властивостей і аналогія відношень.Аналогія в юридичній практиці, в процесі судочинства.

Тема 6. Проблеми аргументації в галузі права

Поняття про аргументацію. Типи аргументацій. Аргументація як обгрунтування певного положення на підставі використання інших положень. Структура аргументації: теза, аргументи, демонстрація. Аргументація і демонстративні міркування. Дедуктивні міркування. Повна індукція.
Аргументація і недемонстративні міркування, неповна індукція. Міркування за аналогією. Співвідношення поняті, "доведення" і "аргументація", "спростування" і "критика" Софістика, логіка, діалектика, риторика, поетика як різні теорії мовно-мисленнєвої поведінки. Логічне доведення як частковий випадок аргументації.
Аргументація і суперечка. Визначення суперечки. Учасники суперечки: пропонент, опонент, аудиторія. Види суперечок: за формою (дискусія, диспут, полеміка, дебати; за метою: суперечка заради істини (діалектична суперечка), суперечка заради переконання, суперечка заради перемоги (еристична суперечка), суперечка заради суперечки; за кількістю осіб (суперечка-монолог, суперечка-діалог, суперечка- полілог); за способом (усна суперечка, письмова суперечка).
Види аргументації. Доказова та недоказова аргументація. Пряма та непряма (апагогічна і розділова) аргументація. Комунікативно- прагматичний контекст аргументації. Аргументація як особливий вид комунікації.
Поняття про критику. Спростування як окремий випадок критики. Види критики. Критика тези. Критика аргументів. Критика демонстрації.Правила та помилки аргументації і критики. Правила щодо тези. Правила щодо аргументів. Правила щодо демонстрації.
Значимість логічного аналізу аргументації для теоретичної і практичної діяльності правознавців.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	4	4
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	2	20	4	40
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
	Разом	-	66	-	88
Максимальна кількість балів: 154					
Розрахунок коефіцієнта: 100/154=0.649					

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

– самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;

– самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;

– підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;

– підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;

– презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

Завдання виконано безпомилково або допущена одна помилка при виконанні завдання – 5 балів; допущені 2 помилки – 4 бали; допущені 3 помилки - 2 бали; допущені 4 помилки – 1 бал; допущено більше помилок – 0 балів.

Завдання № 1

Скласти короткий словник вказаних нижче термінів, використовуючи для цього логічний та філософський словники, підручники з логіки.

Термін	Значення терміна
Свідомість	?
Мислення	?
Абстрактне	?
Уявлення	?
Узагальнення	?
Опосередкованість	?
Мова	?
Об'єкт - мова	?
Мета - мова	?
Логічна форма	?
Логічний закон	?
Істинне	?
Правильне	?
Інтерпретація	?
Знак	?
Знак - індекс	?
Знак - образ	?
Знак - символ	?
Предметне	?
Смисл	9
Парадокс	?
Класифікація	?

Завдання № 2. 1. Зробіть логічний аналіз наведених нижче визначень, тобто виділіть визначуване і визначаюче поняття; у визначаючому понятті знайдіть рід і видову ознаку:

а)"Образа, тобто навмисне приниження честі і гідності особи, виражене у непристойній формі";

б)"Громадянською дієздатністю називається здатність громадянина своїми діями здобувати громадянські права і створювати для себе громадянські обов'язки";

в) «Угодами визнаються дії громадян і організацій, спрямовані на визначення, зміну чи припинення громадянських прав чи обов'язків»;

г) «Співучастю визначають зумисну спільну участь двох чи більше осіб у скоєнні злочину».

2. У наведених прикладах установіть вид визначення поняття або вид логічного прийому, схожого із визначенням:

а)"Обвинувачуваний, переданий до суду, називається підсудним";

б)"Підготовкою до злочину визнається пошук засобів або знарядь або інше навмисне створення умов для скоєння злочину";

в)"Нічийним вважається майно, яке не має власника, або власник його невідомий";

г) «Пропорційним називається збір , стягнений у процентному відношенні до ціни (сума) позову»;

д)Законними представниками у суді виступають рідні, усиновлювачі, опікуни, піклувальники;

е)Позивач - особа, котра звертається до суду за захистом суперечного права шляхом пред'явлення позову.

є) Система - грецьке слово, у перекладі на українську означає ціле, складене з частин;

ж)Термін "джерело права" вживається у двох значеннях: матеріальному і формальному (юридичному);

з)"Невідомий був низького зросту, чорноволосий, середніх років, одягнутий у чорний військово-морський кітель без погон і кашкет-мічманку";

і) "Вчення про додаткову вартість є наріжним каменем економічної теорії Маркса" (В.І. Ленін);

к) "Причиною називається явище, яке за певних умов з необхідністю викликає інше явище, а це інше явище, викликане причиною, називається наслідком";

Завдання № 3:

Знайти помилки допущені при встановленні логічної валентності виразів:

A	в	C	A V B	(A V B) —► C
I	i	i	i	X
I	i	X	X	i
I	X	i	i	X
I	X	X	X	X
X	i	i	i	i
X	i	X	i	i
X	X	i	i	i
X	X	X	X	i

Завдання № 4.

1. Визначіть логічну форму таких запитань:
   а) Чи логіка вивчає схеми міркувань?
   б) Логіка вивчає схеми міркувань, чи не так?
   в) Хто заснував логіку?
   г) Хто навчає кого?
   д) Хто і про що спитав у викладача?
   е) Хто і з ким домовився?
   є) Хто, де і коли розкопав Трою?
2. Серед зазначених виразів вкажіть запитання (відповідь обгрунтуйте):
   а) Навіщо з очевидного робити таємницю?
   б) Зроби так, щоб я знав, де народився Аристотель;
   в) Чи можемо ми допустити, щоб наших дітей вчили голодні вчителі?
1) Проаналізуйте логічну структуру запитань і встановіть їх види:
   а) Де й коли народився Аристотель?
   б) Чи можна дійти до краю землі?
   в) Яким чином можна поділити обсяг поняття "Сонячна система"?
   г) Коли ви складали іспит?
   д) В яких випадках навмисне вбивство вважають злочином?
   е) Якщо гроші з'їла інфляція, то коли закон з'їсть чиновників, які так вважають?

Завдання № 5.

1. У наведених прикладах визначте менший , більший і середній терміни; менший і більший засновки:

а)Петренко свідок, тому він має бути попереджеником про відповідальність за подання неправдивих свідчень, оскільки, всі свідки попереджуються про відповідальність за подання неправдивих свідчень;

б)Дія обвинувачуваного М. не є шахрайством, оскільки в його діях не було наміру, а шахрайство може чинитися тільки навмисно.

2.Визначте фігуру і модус силогізму і напишіть структуру кожного силогізму у вигляді формули:

а)Ст. 126 КК передбачає відповідальність за образу. Дії обвинувачуваного В. не є образою. Отже, обвинувачуваний В. не може нести відповідальність за ст. 126 КК;

б)Договір є угода, але договір - це правовідносини. Тому можна сказати, що деякі правовідносини є угодами;

в)Жоден факт, що має суттєве значення у справі, не може залишатися не перевіреним. Цей факт має істотне значення у справі. Отже, цей факт не може залишатися не перевіреним;

г)Усі громадяни країни правоздатні. Він - громадянин цієї країни. Отже, він правоздатний.

3.Чи правильно побудовані такі силогізми? Якщо ні, то які загальні правила і правила фігур у них порушені:

а)Деякі свідки у справі дали неправдиві показання. Петренко свідок у справі. Отже, Петренко дав неправдиві свідчення;

б)Будь-який договір є угода. Іваненко здійснив угоду. Отже, Іваненко заключив договір;

в)Будь-який злочин підлягає покаранню. Всякий злочин суспільно небезпечний. Отже, будь-яке суспільно небезпечне діяння підлягає покаранню.

г)Деякі свідки у справі є родичами обвинувачуваного. Усі співробітники відділу збуту - свідки у справі. Отже, деякі співробітники відділу збуту родичі обвинувачуваного;

д)Крадіжка - злочин. Привласнення знайденого не є крадіжка. Отже, привласнення знайденого не є злочином;

е)Рух є розвиток. Годинникова стрілка рухається. Отже, годинникова стрілка розвивається.

<u>Завдання № 6.</u>

1.З'ясуйте вид індуктивного умовиводу:

а)У справі про вбивство колгоспного сторожа Д. були встановлені такі факти: вбивство сталося на базі за 15 - 20 метрів від штабелів торфу; біля торфу виявлено сліди протектора всюдихода; наявні свіжі сліди відсутності торфу. На підставі цих фактів було висунуто версію про те, що вбивство сторожа Д. скоєно у зв'язку із викраденням торфу;

б) На експертизу надійшло 17 квитанцій. Дослідивши кожну квитанцію, експерт дав висновок, що підпис одержувача на всіх квитанціях підроблений.

2.З'ясуйте, у яких прикладах має місце умовивід за аналогією. Структуру кожного умовиводу запишіть у вигляді схеми.

а) У листопаді мешканець Києва звернувся до міліції залізничної станції із заявою про викрадення носильних речей із багажу, відправленого у жовтні зі станції Т. Ашхабадської залізниці. Невдовзі відділенням міліції станції "Орел" було порушено кримінальну справу про викрадення речей із багажу,

відправленого на ім'я Мельника у листопаді із станції Д.Ашхабадської залізниці. На час розслідування цих справ у міліцію надійшла із Краснодара ще одна справа про викрадення речей із багажу, відправленого у листопаді зі станції Д. Ашхабадської залізниці. Оглядом документів відправки багажу встановлено, що в усіх трьох випадках багаж відправлявся через курсового роздавача Ф. Він збирав багаж на всіх станціях, а потім здавав його на вузлову станцію К. для подальшої відправки до місця призначення. На цій підставі була висунута версія про можливу причетність Ф. до всіх крадіжок;

б) Із складу Першотравневої райспоживспілки шляхом пролому в стіні були викрадені товари на 12 тис. крб. Слідство у справі велося тривалий час, проте злочинці не були виявлені. Через деякий час з сусідньої хати- магазину сусіднього сільпо також шляхом пролому в стіні були викрадені товари на велику суму. Злочинці і на цей раз не були виявлені. Через два місяці у тій же місцевості знову була скоєна крадіжка із магазину сільпо. Крадіжка і цього разу була скоєна таким же чином. Було висунуто версію про те, що всі ці злочини скоєні однією й тією ж групою осіб.

Встановіть вид і структуру доказу :

а) Доказів провини підозрюваного цілком достатньо, - сказав слідчий . - Судіть самі. По-перше, потерпіла при впізнанні однозначно вказала на підозрюваного. По-друге, підозрюваного було затримано при спробі продати валюту, якої у нього раніше ніколи не було. Це підтверджують всі знайомі підозрюваного. А в сумочці , яку відібрали у потерпілої, була чимала сума в доларах. По-третє, в той день , коли було скоєно пограбування , підозрюваного бачили приблизно за півгодини до цього недалеко від місця злочину;

б) Представник звинувачення так побудував доказ провини обвинувачуваного : обвинувачений був на місці злочину - в квартирі, де була здійснена крадіжка, є сліди його взуття ; сусіди потерпілого бачили , як обвинувачений виходив з під'їзду, в якому живе потерпілий , приблизно в той час , коли була здійснена крадіжка ; обвинувачений намагався продати деякі речі, що належать потерпілому .

З усього цього випливає , що обвинувачений брав участь у крадіжці речей з квартири;

в) Лікар, переконуючи пацієнта, що той не хворий малярією, міркував таким чином : якби дійсно була малярія, мався б ряд характерних для неї симптомів, зокрема загальна слабкість і озноб. Однак таких симптомів немає. Значить, немає і малярії ;

г) У простому категоричному силогізмі середній термін повинен бути розподілений, принаймні, в одному із засновків, а як відомо, терміни розподілені , коли вони є суб'єктами загальних суджень або предикатами заперечних. Значить, в силогізмі середній термін, принаймні, повинен бути взятий або як суб'єкт загального, або предикат заперечного судження ;

д) Даний автомобіль перекинувся внаслідок різкого гальмування. Причинами перекидання автомобіля можуть бути перевищення швидкості на

поворотах , різке гальмування , неправильне розташування вантажу. Експертизою встановлено , що ні перевищення швидкості на поворотах , ні неправильне розташування вантажу не мало місця . Значить , даний автомобіль перекинувся внаслідок різкого гальмування ;

е) « Крадіжку міг скоїти хтось інший , - сказав задумливо слідчий.

- Ні, це виключено. Ніхто інший в квартиру не входив , - переконано заперечив дільничний, - слідів - то ніяких інших, окрім цих, немає. Та й сусіди нікого в цей день не бачили » ;

ж) «По -моєму , цей трикутник прямокутний , - сказав один із школярів на уроці геометрії.

- Ні , - сказав другий , - цей трикутник не може бути прямокутним. За умовою його сторони рівні 11 , 20 і 25 см. Якщо прийняти за катети менші за величиною сторони, то сума їх квадратів повинна була б дорівнювати квадрату третьої сторони - квадрату гіпотенузи . Звичайно, при тому , що ми вважаємо трикутник прямокутним. Однак сума квадратів 11 і 20 не дорівнює квадрату 25. Отже, трикутник не є прямокутним».

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік. *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;

- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Розкрийте об'єкт формальної логіки, її предмет та структуру. Поясніть, в чому полягає відмінність формальної логіки від інших наук про мислення.
2.Проаналізуйте теоретичне й практичне значення логіки.
3. Розкрийте сутність поняття « логічна форма».
4. Здійсніть аналіз формалізації як методу логіки.
5. Назвіть основні закони мислення, розкрийте їх сутність та роль у побудові міркувань.
6. Охарактеризуйте етапи становлення логічної науки та порівняйте їх.
7. Розкрийте роль логіки у формуванні культури мислення людини.
8. Розкрийте сутність поняття як форми мислення та прийоми формування понять.
9. Здійсніть поділ поняття на види та охарактеризуйте їх.
10. Проаналізуйте логічні відношення між поняттями.
11. Розкрийте сутність та призначення логічних операцій обмеження та узагальнення понять.
12. Здійсніть аналіз логічної операції визначення понять.
13. Дайте визначення поділу понять, розкрийте його правила та можливі помилки.
14.Охарактеризуйте судження як форму мислення.
15. Здійсніть поділ суджень на види та охарактеризуйте їх.
16. Розкрийте способи встановлення розподіленості термінів у простих категоричних судженнях.
17. Здійсніть аналіз логічних відношень між простими категоричними судженнями.
18. Проаналізуйте особливості будови складних суджень та умови їх істинності.
19. В чому полягають особливості умовиводу як форми думки. Структура умовиводу.
20. В чому полягають особливості безпосередніх умовиводів із простих суджень?
21. Поясніть, як можна зробити безпосередні умовиводи із складних суджень.
22. Розкрийте сутність дедуктивного умовиводу та охарактеризуйте його види.
23. Розкрийте суть простого категоричного силогізму,його фігури та модуси.
24. Охарактеризуйте правила простого категоричного силогізму та можливі помилки, обґрунтуйте їх правомірність.
25.Проаналізуйте та порівняйте складні та складноскорочені силогізми.
26. Проаналізуйте структуру умовно-категоричних умовиводів та обґрунтуйте їх правила.

27. Проаналізуйте сутність розділово-категоричних умовиводів та порівняйте їх з іншими умовиводами логіки висловлювань.
28. Здійсніть аналіз суто умовних умовиводів та порівняйте їх з іншими умовиводами логіки висловлювань.
29. Опишіть структуру умовно-розділових умовиводів, розкрийте їх суть та значення в процесі міркування.
30. Розкрийте сутність індуктивних умовиводів, види індукції та її роль в пізнавальному процесі.
31. Здійсніть аналіз умовиводів за аналогією.
32. Розкрийте сутність, структуру та форми аргументації.
33. Проаналізуйте суть логічного доведення та його види.
34. Проаналізуйте сутність спростування, види критики та їх місце в структурі аргументації.
35. Поясніть роль правил та сутність помилок у доведенні та спростуванні.
36. Проаналізуйте сутність комунікації,визначте її мету і структуру.
37.Діалог, його мета та види.
38. Запитання та їх види.
39. Розкрийте сутність відповідей та особливості їх видів.
40. Розкрийте зміст поняття «логічна культура та її роль як чинника формування культури спілкування.
41. Розкрийте сутність суперечки та охарактеризуйте види, правила та прийоми ведення суперечки.

6.6 Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно — відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Всього – 60 год.: лекції – 16 год., семінари – 12 год.,
модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 28 год., залік.

Модулі (назви,бали)	**Змістовий модуль 1. Форми та закони мислення (66 балів)**			**Змістовий модуль 2. Логіка в практиці міркувань (88 бали)**		
Теми	1	2	3	4	5	6
Лекції (теми,бали)	Предмет, метод та значення форм. логіки 1 б.	Понятійний апарат комунік. 2 б.	Судження 1 б.	Логічний аналіз зап. І відпов. 1 б.	Умовивід 1 б.	Проблеми аргументації в галузі права 1 б.
Семінарські заняття (теми, бали)		Понятійний апарат комунік. 1 б.+10 б.	Судження 1 б.+10 б.	Логічний аналіз зап. І відпов. 1 б.+10б.	Умовивід 2б.+ 20 б.	Проблеми аргументації в галузі права 1 б.+ 10б.
Самостійна робота	Завд.№1 (5 б.)	Завдання № 2 (5 б.)	Завдання № 3 (5 б.)	Завдання №4(5 б.)	Завдання №5 (5 б.)	Завдання №6 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	Модульний контроль №1 (25 балів)			Модульний контроль № 2 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік					

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові)

1. Аристотель. Вторая аналитика / Сочинения. В 4-х т. – М.: Мысль, 1978. – Т.2. – 384 с.
2. Аристотель. Метафизика. – М.: Мысль, 1976. – Т. 1. – 296 с.
3. Гладунський В.Н. Логіка. – Львів: Афіша, 2004.
4. Гусев Д.А. Краткий курс логики. Искусство правильного мышления. - Москва «Издательство НЦ ЭНАС», - 2003- 191 с.
5. Жеребкін В.Є. Логіка. – Х., 1995. – 256 с.
6. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. –К.: Вища школа, 1992. – 378 с.
7. Івін О.А. Логіка. – К., 1999. – 276 с.
8. Ішмуратов А.Т. Практична логіка.
9. Ивлев Ю.В. Логика. – М.: Изд-во МГУ, 1992. – 246 с.
10. Кириллов В.М., Старченко А.А. Логика. – М.: Юристъ 1995, – 296 с.
11. Конверский А.Є. Логіка. – К.: Український Центр духовної культури, 1999. – 392 с.
12. Конверський А.Є.Логіка для юристів. – К.: ЦУЛ, 2012. - 302 с.
13. Хоменко І.В. Логіка – юристам. – К.: Четверта хвиля, 1997. – 384 с.
14. Челпанов В.Г.Учебник логики, — М.: Научная Библиотека, 2010 — 128 с.

Англомовні

1. Bennett, J. (2003). *Philosophical Guide to Conditionals*. Oxford: Clarendon Press.
2. Gabbay, D.M., & Woods, J. (2005). The Practical Tum in Logic. In *Handbook of Philosophical Logic* (ed. by D.M. Gabbay, F.Guenthner). 2 ed. Springer, Vol. 13. P. 15-122.
3. Niiniluoto, I. (1988). Analogy and Similarity in Scientific Reasoning. Analogical Reasoning. Synthese library (ed. by D.Helman). Kluwer Acad. Publishers, Vol. 197. P.271-298.
4. Moody, E. (2020). The Medieval Contribution to Logic. In *Studies in Medieval Philosophy, Science, and Logic* (pp. 371-392). Berkeley: University of California Press. https://doi.org/10.1525/9780520312272-013
5. Castro-Manzano, J.-M. (2021). Traditional Logic and Computational Thinking. *Philosophies*, *6*(1), 12. MDPI AG. Retrieved from http://dx.doi.org/10.3390/philosophies6010012
6. Stebbing, L.S. (1950). Revival: A Modern Introduction to Logic (1950) (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315121758
7. Shapiro, S., & Kissel, T. K. (2018). Classical Logic. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved from https://plato.stanford.edu/entries/logic-classical/
8. Priest, G. (2008). *An Introduction to Non-Classical Logic: From If to Is* (2nd ed., Cambridge Introductions to Philosophy). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511801174

9. Agudelo-Agudelo, J.C. (2017). Translating Non-classical Logics into Classical Logic by Using Hidden Variables. *Log. Univers*. 11. P. 205-224. https://doi.org/10.1007/s11787-017-0168-1
10. Kosheleva O., Kreinovich V., Nguyen H.P. (2021) Why Some Non-classical Logics Are More Studied?. In: Kreinovich V., Hoang Phuong N. (eds) Soft Computing for Biomedical Applications and Related Topics. Studies in Computational Intelligence, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-49536-7_5

Додаткові

1. Алексеев А.П., Аргументация. Познание. Общение. – М.: Изд-во МГУ, 1991. – 194 с.
2. Брутян Г.А. Аргументация. – Ереван, 1994. – 274 с.
3. Берков В.Ф., Яскевич Я.С., Культура диалога. – Минск: Новое знание, 2002 – 152 с.
4. Брюшинкин В.Н. Критическое мышление и аргументация // Критическое мышление, логика, аргументация. Калининград, 2003. 17. https://cyberleninka.ru/article/n/kriticheskoe-myshlenie-logika-argumentatsiya
5. Воропай Т.С. Критическое мышление. Проблема мирового образования XX века. – Х., 1999. – 266 с.
6. Вригт Г.Х. Логика и философия в XX веке // Вопросы философии, 1992. – №8. – с. 80-91.
7. Герасимова И.А. Практический курс по аргументации. М., 2003. С. 13. https://studfiles.net/preview/6748891/page:23/
8. Гриненко Г.В. Аргументация и коммуникация // Мысль и искусство аргументации. М., 2003
9. Доказательство и понимание. – К.: Наукова думка, 1986. – 316 с.
10. Емерен С.Х., Протендрост Р. Аргументация, комуникация, ошибки. – Л.: Васильевский остров, 1992. – 346 с.
11. Зарецкая Е.Н. Логика речи для менеджера. – М., 1997.
12. Кайберг Г. Вероятность и индуктивная логика. – М., 1978. – 241 с.
13. Карпович В.Н. Проблема, гипотеза, закон. – Новосибирск: Наука, 1990. – 186 с.
14. Кириллов В. И., Старченко А. А. Логика: Учебник для юридических вузов. - М., 1995.
15. Кнапп В., Герлох А. Логика в правовом сознании. - М., 1987.
16. Ковальски Р. Логика в решении проблем. – М.: Наука, 1990.
17. Конверський А.Є.Логіка для юристів. – К.: ЦУЛ, 2012. - 302 с.
18. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. - М., 1975.
19. Логика. Логические основы общения: Хрестоматия. – М.: Наука, 1994.
20. Логика и риторика. Хрестоматия. – Минск: "Петра системс", 1997 – 623 с.
21. Малахов В. П. Нормативная логика в правовом мышлении. - М., 1990.
22. Малахов В. П. Логика построения следственных версий. - М., 1996.
23. Николас М Как преодолеть непонимание и улучшить

взаимопонимание. – М.: "Эксио", 2003 – 317 с.
24. Павиленис Р.И. Проблема смысла. – М.: Мысль, 1993. – 288 с.
25. Петров Ю.А.. Азбука логичного мышления. - М.: Изд-во Моск. ун-та,1991. - 104 с.. 1991
26. https://sci.house/logika-knigi-scibook/azbuka-logichnogo-myishleniya-izd-mosk-ta1991.html
27. Поварнин С. Спор. О теории и практике спора. - М., 1996.
28. Рузавин Н. В. Логика и аргументация. - М., 1997.
29. Сердюк О.П.Основы управления комуникативным процессом. – К., 1998.
30. Титов В.Д. Логическое знание в его социально-исторической детерминации (религиозный, правовой, политический контекст). – Х.: Регион-мифории, 2004. – 260 с.
31. Тягло А.В.Критическое мышление на основе элементарной логики.–Х., 2001.
32. Язык закона. - М., 1990.

Збірники вправ

1. Логический словарь "Дефорт". – М.: Мысль, 1994.
2. Логика. Логические основы общения: Хрестоматія. – М., 1994.
3. Сборник упражнений по логике. – Минск: Изд-во Минского ун-та, 1990.
4. Сборник упражнений по логике. – М., 1993.
5. Переверзев В.Н. Логистика. Справочная книга по логике. – М.: Мысль, 1995.
6. Упражнения по логике / Под ред. В. И. Кириллова. - М., 1992.
7. Упражнения по логике. – М., 1993.
8. Хоменко І.В. Логіка в задачах. – К.: Четверта хвиля, 1998.